

**НАУЧНО-ТЕХНИЧКИ ПРОГРЕС, ИНФОРМАЦИЈСКО ДРУШТВО
И ВИРТУАЛИЗАЦИЈА ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА****Данило Ж. Марковић**

Српска Академија образовања, Београд

1. Савремено глобализирајуће друштво предмет је проучавања више наука. Његово научно проучавање има за циљ не само утврђивање законитости његовог досадашњег развоја већ и сагледавање супротности његовог досадашњег развоја већ и сагледавање супротности у његовом постојању као светске заједнице (светског социјалног система) и међународне заједнице [Мазур, И.И., Чумаков, А.Х. 2003:613] и путева њиховог разрешавања. Међу наукама које га проучавају значајну улогу има, поред осталих, и *Виталистскаја социологија* (слободније на српском социологија живота). То је значајна социолошка теорија, социолошка парадигма неокласичног типа, у чијој основи и налази међуповезаност и међузависност животних снага човека и животног пространства његовог битисања, јединство индивидуалноличносне и организационо-колективне субјективности човека као биопсихосоцијалне суштине. Фундаментални појмови виталистске социологије су најзначајнији социјални односи који одражавају повезаност субјеката социјалног живота у животном пространству битисања [Максимова, С.Г. Расмов, Ю.Е. 2006:42-43]. У овом смислу у глобализирујућем друштву треба уочити и настајање глобалне економије, као јединствен противуречан систем који има одређене противуречности (Reirnet, С.В. 2006:57) које условљавају, или са којима су повезане друге противуречности. Међутим, и таквом глобалном друштву (светској социјално-економској заједници и међународној заједници) заједнички садржалац на глобалном, регионалном и националном плану је знање. То ову етапу у еволутивном развоју друштва чини различитом од других етапа, па се чак означава и цивилизацијом знања. «Развитак савременог друштва, развијање економије, заснованој на знању, у све повећаном степену зависи од нивоа науке и образовања. Економски напредак, квалитет живота, национална безбедност одређени су прогресом науке и ефективним коришћењем резултата научно-истраживачке делатности. Нарочити значај у томе имају фундаментална научна истраживања, обезбеђивање продора према принципијелно новим знањима, на основу којих се револуционарно мењају у производњи и друштвеним односима» [Декларација МГУ «Ломоносов, 2004]

У контексту оваквог приступа треба разматрати и односе између научно-техничког прогреса, информацијског друштва и виртуализације друштвеног живота. Јер, кад год је током еволуције човеку претила опасност по опстанак, његова ментална снага (памет, разум) ступа на сцену. Наиме, животна снага друштва најбоље се испољава у способности човека да стваралаштвом, пре свега

произвођачким, обезбеди савршенство свог живота у одређеним социјалним условима [Максимова, С.Г. Расмов, Ю.Е.2006:42]. Тако је индустријски развој у одређеном временском периоду био ограничен самим човеком. Човеков ментално-физичко-друштвени склоп условио је да екстезивно користи оно што природа пружа – човеково укупно знање и умеће тако да се суочава са озбиљним ограничењима у одрживом развоју, јер тим правцем није било могуће ићи даље [Милачић, Р.В.2006:248]. Али тада се јавља нов продукт-артефакт-компјутер.

Са овог становишта треба разматрати и основна обележја ифнормацијског друштва, у следу еволутивних фаза у развоју друштва: индустријско, постиндустријско и информацијско друштво, полазећи од научно-техничког прогреса и научно-техничке револуције, којима су омогућена како индустријско, тако и постиндустријско друштво, које је наодређен начин мутирало у информацијско друштво [Иноземцев, В.Л. 1998]. Прогрес је категорија социјално-историјског знања, и изражава постепене промене појава, социјално-културног развита друштва, изражавајући етапу његовог усавршавања. «Социолошки витализам одликује више основних видова прогреса. Он види његову основу у социјално-културном свепроизводње и развоју животне снаге човека, индивидуалној у социјалној субјективности личности ослањајући се на усавршавање културе социјалног живота, приближавајући се и цивилизацији управљања социјално-природне еволуције, обезбеђујући социјално оправдане мере јединства и моралности, слободе човека као биопсихосоцијалне суштине [Григорьев, И.И. 2006:135]. У овом смислу научно-технички прогрес испољава достигнућа науке и технике у привреди, у производњи и повећава ефикасност и квалитет производних процеса и бољег задовољавања људских потреба. У ствари, развој науке и технике који настаје научно-техничком револуцијом, омогућио је непрестану повезаност научних открића и повећање нивоа технике и технологије, применом нових модерних средстава насталих научним истраживањима. При том научно-технички прогрес стимулира корените промене материјалне производње и непроизводних сфера и води постојаном порасту производности рада, и практично утиче на све стране живота друштва, и јавља неутуђивим делом социјалног прогреса [Ковалевская ,Е.В.2003:24]. Научно-тенички прогрес је условљен и повезан са научно-техничком револуцијом која је довела до коренитих, квалитетних и суштинских промена производних снага којима наука постаје њихов најзначајнији непосредни чинилац. Са овим настаје радикална промена материјално-техничке основе друштвене производње, карактера рада и друштвене поделе рада. Ова револуција условљава дубоке промене у свим сферама живота друштва, укључујући начин живота, културу и духовни свет људи. У економији опредељујућу улогу почињу да играју најновије, модерне и технологије и процеси међусобне повезаности и улоге њених делова. Јединство научног сазнања производне делатности иступа као покретачка снага производње. Благодарјећи, убрзаном повезивању науке и праксе појављују се нови извори енергије, технологије материјала, промене значајних технолошких процеса и настају нови видови производне делатности и самим тим нове професије и специјалности. [Ковалевская, Е.В.2003:23]. Међутим,

за развој индустријског, постиндустријског, а пре свега информацијског друштва, од највећег значаја је научним открићима омогућено стварање система аутоматских машина и нових индустријских технологија, прогресивних средстава аутоматизације производње и управљања. У овом следу развоја јавља се и компјутер са којим се уводи димензија вештачке интелигенције и информационе технологије, чиме се остварују претпоставке за уобличавање информацијског друштва.

2. Информацијско друштво настаје као резултат еволутивног развоја људског друштва од аграрног преко индустријског и постиндустријског. Наиме, по једном схватању (Д.Бела) у еволутивном развоју друштва постоје две основне етапе: доиндустријска и индустријска. У *доиндустријској* етапи преовладавају аграрни сектор у економији, традиционални социјални односи и одговарајуће политичке институције. У *индустријској* етапи у економији преовладава индустријски сектор и модернизација социјалних и политичких института друштва. [Арон, Р. 1995]. Развојем ове етапе настаје *постиндустријско* друштво у коме у први план избија сфера услуга и производња знања. То је фаза у развоју западног друштва у којој оно излази из оквира индустријализма и која се карактерише широком применом информационих технологија [Марковић, Ж.Д. 2004:383-402], прерастањем производње знања у самостални део економије, са универзитетом као основним местом те производње [Марковић, Ж.Д. 2000:36-38], распрострањем гипких форми малосеријских производа индустријске производње. У том склопу настају значајне промене у социјалној структури у корелацији са исчезавањем и променом социјалних класа, захваљујући општем приступу знању (основном ресурсу постиндустријског друштва) посредством развијеног система образовања и појавом на кључним позицијама друштва преставника професионално припремљене високомобилне елите. Својина као критеријум социјалне стратификације уступа место нивоу образовања чиме настају и значајне промене у друштвеном положају радничке класе [Марковић, Б. 1989]. У политичкој сфери постиндустријско друштво се карактерише плуралистичком демократијом и повезаном ефикасношћу рада државних институција и структура. Акцент се ставља на компетентности и меринтократији уз указивање на постојење супротности између знања и некомпетентности [Солављев, Э.Г. 7.5.2003:94]. О идејно-политичким особеностима постиндустријализма постоје два основна схватања. По једном постиндустријализам се схвата и разматра као свеукупност промена карактера производње на основу тековина научно-техничке револуције. Под индустријализмом се схвата преимућство индустрије стварањем «техносфере»), а под постиндустријализмом прелаз на својеврсну «*деиндустријализацију*» друштва, по мери развоја производне сфере и информационе технологије. По другом схватању индустријализација се схвата шире, као развој процеса централизације и бирократизације управљања уз једновременом расту диференцијализације и специјализације, а прелаз друштва у постиндустријску фазу разматра се као убрзана тенденција индустријализма [Солављев, Э.Г. 7.5.2003:95].

У контексту оваког еволутивног развоја људског друштва информацијско друштво јавља се као нова историјска фаза развоја цивилизације у којој се главним производом производње и општим фактором друштвеног развоја јављају научно-техничка информација и знање. Термин информацијско друштво прво је био употребљен у Јапану у редовима групе за научна, техничка и економска истраживања о томе шта је информацијско друштво. По њиховом схватању то је друштво које је овладало високом по квалитету информацијом и средствима њеног распрострањања, избављајући људе рутинског рада уз обезбеђивање високог нивоа аутоматизације производње. У ствари, овако схваћено информацијско друштво настаје еволутивним развојем индустријског и постиндустријског друштва, тј. На одређен начин «мутирањем» постиндустријског у информацијско друштво [Еляков, А.Д. 1991]. Иако информацијско друштво није потпуно обликовано, може се рећи да је друштво у настајању, ипак се могу формулисати његове основне карактеристике. Најкраће речено те његове карактеристике су: *научно знање* као одређујући фактор друштвеног живота које од рада одузима улогу фактора вредности рада и услуга; *информација* преузима економске и социјалне функције капитала; оспособљавање *информационог бизниса* (у трећем сектору) и његово постојање «четвртим» сектором економије; *знање* (а не својина) постаје одређујући фактор социјалне диференцијације и у том контексту настанак и конфортирање нових институција; *инфраструктуру* чини нова «интелектуална» а не «механичка» техника; социјални процеси постају програмирани и друштво улази у «технетранску еру» тоталне компјутаризације [Иванов, Д.В. 2002: 11-12] У оваквим условима долази до снижавања броја запослених у «секундарном» и повећању броја запослених у «трећем» сектору. Информација постаје основни производ информацијског друштва [Повакин, Е.П. 2006], али се она не може поистоветити са знањем. Осврт на основне карактеристике информацијског друштва треба допунити указивањем да је његова концепција повезана са концепцијом одрживог развоја. А концепција одрживог развоја претпоставља прелаз на форме привредне и социјалне делатности које обезбеђују баланс у систему «човек-друштво-природа». Уз то треба истаћи да је једна од најзначајнијих иницијатива савремености иницијатива за стварање глобалне информационе инфраструктуре, која представља потенцијално преимућство у остваривању високе социјалне интеракције, стимулишући развој демократских односа, очување и развитак култура, стварање допунских радних места, успостављање баланса међу нацијама у економском и социјалном прогресу и више «меке» и ограничене интеграције развијених земаља у глобалну економију. Принципи којих се мање више придржавају ствараоци глобалног информационог система су: обезбеђивање остваривања конкуренције, повећавање удела приватних инвестиција, обезбеђивање равноправности грађана, остваривање могућности коришћења информацијских услуга и признавање неопходне међународне сарадње са особитом пажњом са развијеним земљама [Тјурин, И.Ю. 2003:92].

Са афирмацијом знања као основним развојним ресурсом у постиндустријском, посебно у информацијском друштву, настала је потреба критичког промишљања самог знања, његове структуре и његових карактеристика. Тако су настала два појма знања: тацитно и експлицитно знање. *Тацитно знање* је комбинација знања на основу праксе, знања на основу умећа и индивидуалног капацитета да се да интуитивни облик новим стварима. У контејеру тацитног знања постоји читав спектар агенеса као што су: осећај, веровање емоције, наклоност, вредности, процена вредности, намере и концепт о индивидуалности. На бази ових агенеса стратификују се структуре које у задатом простору и времену стварају фрактале тацитног знања. *Експлицитно знање* има и елементе тацитног знања. Оно улази у зоне епистемологије и логике и претвара се у информације или, речено у поруке. Али не постоји само потреба критичког промишљања структура и употребе знања [Милачић, Р.В. 2006:227] већ и промене друштвено-економског система у овом контексту. Данас се све више говори о капитализму који постаје глобални и уобличава глобалну економију, који се заснива на знању (knowledge capitalism). «Капитализам заснован на знању јавља се као нови вид капитализма који је више конципиран на интелектуалном капиталу него на новчаном и физичком капиталу (богатству). Овај модел претпоставља веровање у тржиште и појединца. Испорука знања, а не само мишића, централна је вредност појединца. Овде се признаје улога организације производа, рутине и директива којим се у ствари садржина експлицитно знање и дисимимера. Вреднује се у тренд настанка економије на глобалном концепту знања» [Милачић, Р.В. 2006: 229]. Међутим развојем информацијског друштва капитализам не постаје капитализам заснован на знању већ настају само значајне промене како у социјалној структури појединих земаља већ и на глобалном плану, па рад меритократа настају и космократа. У ствари настају значајне промене у светској привреди [Група аутора, 2002]. «Глобализација није само јачање светских економских веза, већ и укључивање конспиративне класе људи који имају идеје, везе и префињен осећај за управљање напредовањем светске економије. Космократа се дефинишу својим држањем и животним стилем, а не само контом у банци. Они су чланови управљачке класе – знато више као меритократска управљачка класа која броји 20 милиона људи [Милачић, Р.В. 2006 : 233]. Наиме на основу расположивих статистичких података претпоставља се да има око 20 милиона космократа, од тог броја 40% живи у САД, а очекује се да ће се овај број удвостручити до 2010. године. Космократија је господар капитала и тацитног знања. Она тацитно знање претвара путем концепата, модела, приручника, дефиниција и регулатива и других облика интелектуалог производа у експлицитно знање. Управо зато разматрање проблема утицаја технолошко развоја на привредни развој, посебно кад се ради о противуречностима постиндустријализма и информатизма [Илић, Б. 1998:15-28] не може заобићи и критичко промишљање настанка космократа, њихово обучавање кроз одређене институције и организације. У овом контексту посебну пажњу заслужује и проблем «бег мозга» како са становишта развоја појединих земаља тако и односа у глобалној економији и међународној заједници.

У оваквом приступу социолошком промишљању основних проблема информацијског друштва јављају се још две категорије: социјални капитал и интелектуални капитал. Ове категорије захтевају потпунију анализу у истраживању везе између савремених технологија привредног развоја и социјалних промена у конкретном друштву и на глобалном плану. *Социјални капитал* је елемент социјалног система који изражава унутрашњу интеграцију и способност колективног дејства у усмераваном правцу. У теорији социолошког витализма социјални капитал јавља се као елемент животне снаге социјалног објекта (друштва, социјалне групе). Стварање и умножавање социјалног капитала кроз развој система односа поверења, учвршћује животну снагу друштва, социјалне групе, а његово решење води ка деградацији животне снаге социјалног система и умањује његову животну способност [Тимченко, Н.С. 2006: 146-147]. Структура *интелектуалног капитала* има две основне компоненте. Једна садржи интелектуалне вредности људи (људски ресурси) и грана се на знање, умеће и идеје. Друга компонента интелектуалног капитала представља структурални капитал и има два основна садржаја: интелектуални капитал потенцијалног корисника производа или услуга, док се други садржај односи на организациони капитал. Организациони капитал састоји се од иновационог капитала и процесног капитала или капитала који је основа за извођење процеса за остваривање програма једне компаније [Милачић, Р.В. 2006:238].

3. Информатизација и настанак информацијског друштва, налазе се у међусобној повезаности са настанком глобалне економије, виртуализацијом вредности [Марковић, Ж.Д. 2007 : 45-53] па и читавог друштвеног живота. У истраживању и објашњењу међусобне повезаности ових значајних савремених друштвених процеса треба поћи од објешњења информације – основног производа информацијског друштва, која се не може поистоветити са знањем. У ствари да би се разумело шта је информација, и зашто има тако значајну улогу у савременој епохи људског друштва, потребно је њено разликовање од саопштења, интерпретације и комуникације. *Саопштење* (или допис) је производ интелектуалне делатности човека који се преноси. *Интерпретација* је стечено знање. *Комуникација* је само операција преноса, али у савременом друштву постоје одређујућа карика у тријади саопштење – комуникација – интерпретација. Огромна техничка, економска, политичка, културана улога информације објашњава се тиме да она није «знање» нити «производ» већ операција, зато је она као образложење и оправдање деловања неопходна савременом човеку, представља вредност за њега и идол у савременом друштву [Иванов, Д.В. 2002 : 13-15]. Информација у својству комуникације, а не у својству знања или предмета, способна је да проузрокује нове трансакције. Људи користе информацију, а комуникациони потоци не само да се не исцрпљују као ресурс делатности (слично сировинама или енергетским ресурсима) већ се повећавају и убрзавају. Управо зато информација није толико ресурс колико подстицај делатности, а главни феномен компјутерске револуције постаје Internet (а не електронске банке података и вештачки интелект) на чијој се глобалној мрежи не стварају никаква знања, али се вишеструко повећавају могућности остваривања

комуникације. Комуникација представља операцију успостављања односа према ономе ко саопштавања. Однос претпоставља обавезно постојања код интрепретатора позитивне или негативне слике онога ко саопштава, а постојање адекватног знања при томе није обавезно. На тај начин сила савременог бизнисма, политичара, научника, сликара итд. није у знању и преносу знања, већ у комуникацији као стварању привлачних слика. У овом контексту треба схватити и указивање да у друштву у коме су за делатност људи, за њихове односе, слике важније од реалних поступака и ствари, развој информационих технологија мора да пође у правцу скупљања и обраде података с циљем свеобухватног познавања карактеристика и будућег понашања објеката. У ствари, комуникација као стварање слика у савременом друштву има одлучујућу улогу [Иванов, Д.В. 2002 : 17-18].

Развојем информацијског друштва и комуникације као процеса стварања слика, виртуализују се сви економски институти од производње до платежно способне потражње. Масовна производња попуњава тржишта огромном количином по квалитету истоветним предметима. У таквим условима за развијену привреду постаје проблем претварање произведених предмета у предмете потрошње. За потрошача се тај проблем претвара у бирање из разноврсности *модела робних марки* чији је задатак да изразе на стварима њихове особине. Понуда се обезбеђује рекламом. «Реклама ствара *слику* робе и фирме. Управо ова слика, а не реални предмети налазе се у оптицају на постмодерном тржишту. Физички објекат рекламе престаје да буде тај који се обележава и постаје «тај који обележава» у односу на рекламирану слику [Иванов, Д.В. 2002 : 78]. Социјални статут робне марке одређује колико кошта предмет, а не његова реална својства у количини рада који је уложен у његову производњу. У оваквој ситуацији рекламом се обезбеђује понуда. *Реклама ствара слику робе или фирме, а не предмети који се налазе у оптицају.* Физички не престаје да буде тај који се обележава, а економски процесе се сели из производње у маркентишки консултански офис, у рекламну агенцију или медијски студио. Не производе се предмети него слика. Тај процес прате разне последице од структуре трошкова до промена у социјалној структури и запослености по секторима привредне делатности. На овој линији је стварање у виртуално стварности рекламних ликова, тј. стварање моделног низа-серије производа функционално сличних који се разликују по детаљима који омогућавају стварање рекламног имица и повећавају тражњу. Уз ове промене долази и до *виртуализације фирме. Наиме, виртуализација производа претпоставља нову организацију рада,* пошто нове информационо-комуникационе технологије омогућавају организацију радног места практично свуда. Организација рада у офису као «правилника о раду» губи економски садржај а задржава свој социјални значај, она не нестаје већ постаје симулакрум. Са виртуализацијом долази и до *аутономизације тржишта капитала,* а спекулације на берзи представљају трговину с имицом која добија гиганске размере. У оквиру симулације рада, као продуктивне делатности организоване у одређено време у одређеном простору, настаје организована форма која је стекла назив «*виртуелна корпорација*». То је привремена алијанса

независни компанија у циљу решавања стратешког али и појединачног задатка. Оваква алијанса нема вертикалну интеграцију, службену хијерархију и друге атрибуте «стварне» корпорације. Она може лако нестати или променити конфигурацију. Међутим, у савременој привреди, постоје виртуална не само производња, тј. понуда већ и потражња. *Виртуализација се проширила и на новац.* Новац није више толико материјална замена за робу, колико је право позајмице. Наиме, систем *платних картица* доводи до тога да се у савременом све више глобализирајућем друштву, *новац све више замењује могућношћу новца.* Виртуални производ, виртуална производња, виртуална корпорација и виртуални новац омогућавају и провоцирају *претварање рачунарских мрежа не само у главно средство, већ и у амбијент привредне делатности.* «Виртуализација привреде проузрокује комерцијализацију киберпростора у коме се често остварују потпуни диклуди трансакције и у коме функционишу виртуални супермаркети и виртуалне банке које баратају сопственом валутом. Укупан обим продаје преко Internet-а је у 2000. години достигао ниво од 500 милијарди долара» [Иванов, Д.В. 2000: 111]. У ствари, глобална економија и виртуализација су две прожимајуће компоненте савременог глобализирајућег друштва. Виртуализација захвата све области друштвеног живота, од економије преко политике, знања и стваралаштва до породичних односа (љубави) до реалног начина живота. Међутим, с обзиром на карактер и намену овог рада, с обзиром на разматрање односа појединих друштвених категорија, чинимо осврт само на облике испољавања виртуализације: у политичком животу (власти) научној делатности (знању) и реалном начину живота.

У савременој (посмодерној) епохи базичне компоненте политичке праксе се симулирају изизивајући виртуализацију избора, државе и партије. Наиме, за развијену демократију проблем број један представља политичко ангажовање, тачније подржавање интересовања за политичке програме и акције политичара од стране становника, који имају право гласа, али немају способности и жеље да оцењују програме и рад политичара и да бирају између њих. Зато политичка борба добија облик борбе ликова – политичких имица које стварају имиц-мејкери, секретари за штампу и «звезде» шоу-бизниса регрутовани у току политичких кампања. Изборне кампање постају рекламе, а не политичке у традиционалном смислу, а кључне финкције њених вођења преноси се из руке политичара у руке стручњака рекламне индустрије. На овај начин политички процес је напустио седнице партијских и владиних комитета који изграђују програме, распоређују функције и контролишу њихово вршење. Политика се ствара ПР-агенцијама, телевизијским студијама и концентрим подијумима. У ствари, управљање и политика у XX веку су се разишли на исти начин како су се разишли производња и економија, тј. како се остварила витуализација економског живота. Наиме, врши се замена реалних политичких програма и деловања сликама «нових иницијатива» и «радикалних реформи» које се стварају рекламом, и у таквом приступу се ствара и лик политичара одређеног имица. Многopартијност и парламентаризам симулирају (који више нису стварни) симулирајући се од стране имиц-мејкера као погодна средина за такмичење

политичких ликовима. И како показује савремена политичка пракса стварање привлачне слике обезбеђује успех у борби за власт. *Друштвени живот се одвија у епохи политике ликовима и ликовима политике*. У оваквим условима има своје место глобална компјутерска мрежа Internet која постаје средство/средина политичке делатности. Политичке акције и кампање се прате стварањем специјализованих сервера и web- станица посредством којих се формира имиџ политичара (акције, организација) и остварује комуникација са присталицама. Тиме је омогућена и могућност комуницирања партијских функционера и државних службеника посредством технологије изван форми партијске организације и бирократске процедуре.

Виртуализација *научне делатности и знања* врши се тиме што наука више није делатност за проналажење истине, већ постаје делатност језичких игара и такмичења у манипулисању моделима научног дискурса. У том смислу симптоматичне су две тенденције: материјални експеримент све чешће се замењује за експеримент на моделима, верификација хипотеза замењује процесом фасилитовања и стварање алтернативних модела служи као аргумент. «Наука постаје перманентни процес изградње алтернативних модела. Услед тога повећала се улога имагинација, фантазија и парадоксалног мишљења у тој сфери у којој су они били анатемисани, у којој су се референцијом на реалност строго одређивали оквири пораста знања» [Иванов Д.В. 2002:110-111]. У ствари, виртуализује се објект науке и њене процедуре. Професионализација и институционализација науке довеле су, на одређен начин до кризе старе врсте легитимисања знања и замене апелујуће на добро и развој човечанства, апелацијом на финансијску ефикасност. Наука не проналази критеријум истине у репродукцији резултата и концензусу са експертима, већ у подршци спонзора-државе и различитих фондова. Тиме долази до својеврсног одвајања научности од истинитости. Наука и пораст знања се разилазе као економија и производња, политика и управљање. То разилажење науке и пораста знања испољава се у академском статусу, који постаје функција од *слике* компетентности која заслужује да буде финансирана. У делатности научника све више времена се посвећује стварању и презентацији слике која је неопходна за успех на конкурс за добијање гранта или поручбина за услуге консалтинга. У овом циљу се организује све већи број конференција, издавање све већег броја часописа и учешће на све већем броју од њих и објављивањем све већег броја радова у публикацијама чиме се одређује академски статус. Међутим, уколико се ниво научног рада одређује бројем публикација, а не истинитошћу резултата, утолико се врши померање вредновања научне делатности од квалитативних критеријума ка квантитативним и тиме изражава поштовање институционализованих норми које оријентишу истраживаче, а слобода научног трагања и напредак научног знања постају виртуални. Наиме, са заменом материјалних објеката и реалних поступа симулакрумима вршење социјалних улога научника, предавача па и студената постаје виртуално. У таквој ситуацији виртуализује се хијерархија научних степена и звања, научна дискусија, и научна подела рада, а са тим виртуализује се и универзитет и истраживачка лабораторија. Оваква

виртуализација институционалног уређења науке подстиче развој Internet виртуалних научних издања и конференција које омогућавају научних теорија, идеја и империјалних података, које не признаје академска заједница. Ова пракса може се схватити као компензирање не само за дефицит научне информације, већ и дефицит социјалне реалности.

Разматрања и сазнања о позитивним и негативним странама виртуализације економског живота и виртуализације знања, могу послужити, и треба да послуже, критичком промишљању у усмеравању друштвеног (привредног) развоја и научне политике. Овакав приступ је потребан и у разматрању утицаја привредног развоја на укупан однос друштвених односа и промишљању виртуализације начина живота.

Л и т е р а т у р а

- [1] Мазур, И.И. Чумаков, А.Х.(2003): *Глобалистика-энциклопедия*, Москва, ЦНПП «Диалог», АОО издательство «Родуга»
- [2] Максимова, С.Г. Растов, Ю.Е. (2006): *Словарь виталистской социологии*, Москва, Гордарики
- [3] Reinet, С.В. (2006): *Планетарна економија*, Београд, Чигоја штампа
- [4] *Декларација* (2004) «О роли фундаментальной науки и образования в современном мире», Москва, усвојена на заједничком заседању опште скупштине РАН и Научног савета МГУ «Ломоносов», посвећеном 250-огодишњице МГУ «Ломоносов»
- [5] Милачић, Р.В. (2006): *Индустрија знања нова магистрала одрживог развоја*, Нови Сад, Факултет техничких наука-издаваштво
- [6] Григорьев, И.И. (2006): *Словарь виталистской социологии*, Москва, Гордарики
- [7] Ковалевская, Е.В.(2003): *Научно-технический прогрес*, Москва,»Социологическая энциклопедия, «Мысль»,
- [8] Марковић, Ж.Д. (2004): *Социјалне импликације информационе технологије*, Лесковац, у зборнику радова «Савремене технологије и привредни развој», Технолошки факултет
- [9] Маркович, Ж.Д. (2002): *Знание-это достояние человека, человечества*, Москва, у зборнику радова «Проблемы устойчивого развития цивилизации», издательство МНЭПУ
- [10] Марковић, Б. (1989): *Нове технологије, радничка класа и синдикат*, Београд, «Радничка штампа»
- [11] Соловьев, Э.Г. (2003): *Постиндустриальное общество*, Москва, «Социологическая энциклопедия»,»Мысль»
- [12] Арон, Р. (1995): *18 лекции за индустриального общество*, София
- [13] Елаков, А.Д. (1991) *Информация общества*,(философско – экономический анализ внедрения информационный

технологий) Самара, издаваштво самарской экологической Академии

- [14] Иванов. Д.В. (2002): *Виртуализация общества*, Санкт-Петербург, центр»Петербургское востокведение»
- [15] Павокин, Е.П. (2006): *Информация као научна категорија*, Москва, «Социологические наследования» 11/2006
- [16]Тюрина, И.Ю. (2003): *Информационно общество, Социологическая энциклопедия*, Москва, »Мысль»
- [17] Група аутора (2002): *Светска привреда у информатичкој ери*, Београд, Институт за међународну политику и привреду
- [18] Илић, Б. (1998): *Противуречност настанка посткапиталистичког и информатичког друштва*, Београд, «Економски Анали» 138/1998, Економски факултет
- [19] Тимченко, Н.С. (2006): *Социальный капитал*, Москва, у *Словарь виталистской социологии*, Гордарики

Summary

SCIENCE-TECHNOLOGICAL PROGRESS, INFORMATION SOCIETY AND VIRTUALIZATION SOCIAL LIFE

Scientific paper

Danilo Ž. Marković

Serbian Education Academy, Belgrade, Serbia

Science-technological progress base on the development of science implicating a lot of social consequences. The development of information technologies was brought society to the social information and social virtualization. The author point to economic virtualization, but he specifically point to the virtualization in other area of social life.